

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

660

MALEZI YA ELIMU YA AWALI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2003

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A

1. Eleza maana ya maendeleo ya kihisia kwa mtoto wa elimu ya awali.

Maendeleo ya kihisia kwa mtoto wa elimu ya awali ni uwezo wa mtoto kuelewa, kudhibiti, na kuonesha hisia zake kwa njia inayofaa.

Hii inajumuisha kujua jinsi ya kushughulikia furaha, huzuni, hasira, na hofu, na pia jinsi ya kuelewa hisia za wengine.

Maendeleo ya kihisia humsaidia mtoto kujenga uhusiano mzuri na wenzao na familia, na kuchangia stadi za kijamii na kisaikolojia.

2. Taja faida nne (4) za michezo ya uchoraji kwa watoto.

Kwanza, michezo ya uchoraji huchangia kukuza ubunifu na mawazo mapya kwa mtoto.

Pili, huimarisha uwezo wa motor ndogo, kwani mtoto anatumia vidole na mikono katika kuchora.

Tatu, huongeza uwezo wa kuelezea hisia na mawazo kupitia rangi, alama na michoro.

Nne, huimarisha umakini na uvumilivu, kwani mtoto anajifunza kumaliza kazi yake hatua kwa hatua.

3. (a) Taja hatua mbili za ukuaji wa mtoto kiakili.

Hatua ya kwanza ni ukuaji wa fahamu ya msingi, ambapo mtoto hujifunza kuelewa na kutambua vitu na matukio.

Hatua ya pili ni ukuaji wa uwezo wa kuhesabu na kutatua matatizo, ambapo mtoto huanza kutumia mantiki na kuelewa sababu na matokeo.

(b) Eleza umuhimu wa kila hatua.

Ukuaji wa fahamu ya msingi ni muhimu kwani humwezesha mtoto kuelewa mazingira yake na kujifunza stadi za msingi za maisha.

Ukuaji wa uwezo wa kuhesabu na kutatua matatizo ni muhimu kwani huandaa msingi wa akili kwa ajili ya elimu ya juu na maisha ya kila siku.

4. Kwa nini mwalimu wa elimu ya awali anatakiwa kuwa mvumilivu?

Mwalimu anatakiwa kuwa mvumilivu ili kutoa msaada wa kihisia na kielimu kwa watoto wenye umri mdogo na mahitaji tofauti.

Uvumilivu husaidia mwalimu kushughulikia tabia changamano, makosa madogo, na upungufu wa ufahamu bila kuumiza mtoto.

Hii pia huunda mazingira salama na ya faraja kwa mtoto, jambo linaloongeza motisha ya kujifunza.

5. Eleza nafasi ya michezo ya kikundi katika kukuza mshikamano wa kijamii.

Michezo ya kikundi huchangia watoto kujifunza kushirikiana, kusaidiana na kuheshimu kila mshiriki.

Inasaidia kutatua migogoro kwa amani na kuimarisha uhusiano kati ya watoto.

Aidha, huchangia kujenga mshikamano wa kijamii na heshima kwa tofauti za kila mtoto.

6. Taja njia nne (4) za kumsaidia mtoto mwenye ulemavu shuleni.

Njia ya kwanza ni kutumia vifaa vinavyofaa na vya msaada vinavyorahisisha ujifunzaji kwa mtoto.

Njia ya pili ni kutoa msaada wa karibu na mwalimu au mwenzake kwa mahitaji maalumu ya mtoto.

Njia ya tatu ni kuandaa ratiba ya shughuli inayokidhi hali na uwezo wa mtoto.

Njia ya nne ni kushirikisha watoto wengine katika kusaidia na kushirikiana na mtoto mwenye ulemavu ili kuendeleza mshikamano.

7. Toa mifano mitatu (3) ya michezo ya nyumbani inayoweza kutumika kielimu.

Mfano wa kwanza ni kuhesabu vitu vya nyumbani kama vipande vya karatasi au mawe, jambo linalosaidia kujifunza hesabu.

Mfano wa pili ni michezo ya kuchora na rangi, ambapo mtoto hujifunza kuunda michoro na kueleza hisia.

Mfano wa tatu ni michezo ya kuigiza hadithi, ambayo huchangia ubunifu na mawasiliano.

8. Eleza dhima ya michezo ya kuigiza katika kujifunza maadili.

Michezo ya kuigiza hufundisha watoto tofauti kati ya mema na mabaya kupitia wahusika na matukio.

Husaidia mtoto kuelewa hisia zake na za wengine na kuchagua tabia nzuri.

Inachangia pia maendeleo ya kijamii kwa kuimarisha mshikamano na kushirikiana kwa watoto.

9. Taja njia tatu (3) za kutathmini maendeleo ya kihisia kwa mtoto.

Njia ya kwanza ni uchunguzi wa moja kwa moja wa tabia ya mtoto wakati wa michezo au shughuli za darasani.

Njia ya pili ni mahojiano na mijadala, ambapo mtoto anaweza kueleza hisia zake na kuelewa hisia za wengine.

Njia ya tatu ni tathmini ya miradi au kazi za kikundi, ambapo mwalimu anaona jinsi mtoto anavyoshirikiana na wenzao.

SEHEMU B

10. Jadili nafasi ya lishe bora katika maendeleo ya akili ya mtoto.

Lishe bora hutoa virutubisho muhimu kama protini, wanga, vitamini na madini, ambavyo vinasaidia ukuaji wa ubongo.

Hii huongeza umakini, kumbukumbu na uwezo wa kutatua matatizo kwa mtoto.

Lishe bora pia huchangia afya ya jumla, kuzuia maradhi yanayoweza kuathiri ujifunzaji na ukuaji wa akili.

11. Eleza changamoto zinazowakabili watoto wenye ulemavu shuleni na namna ya kuzitatua.

Changamoto ya kwanza ni upungufu wa vifaa vinavyofaa kwa mahitaji maalumu, suluhisho ikiwa ni kuongeza vifaa vya msaada na vifaa vya kielimu.

Changamoto ya pili ni ukosefu wa walimu wenye ujuzi wa kuwalinda na kuwasaidia, suluhisho ikiwa ni mafunzo maalumu kwa walimu.

Changamoto ya tatu ni unyanyasaji au kutengwa na wenzao, suluhisho ikiwa ni malezi ya elimu ya usawa na kuhamasisha mshikamano.

12. Jadili umuhimu wa michezo ya nyimbo katika kukuza mawasiliano ya mtoto.

Nyimbo huchangia kujenga msamiati na uelewa wa maneno mapya.

Husaidia mtoto kueleza mawazo na hisia kwa sauti na lugha sahihi.

Nyimbo pia huimarisha kumbukumbu na uangalifu, na huchangia uhusiano mzuri kati ya watoto na walimu.

13. Eleza mchango wa jamii katika kufanikisha elimu ya awali.

Jamii inasaidia kwa kutoa vifaa, nafasi, na ushauri kwa shule.

Jamii huendeleza malezi ya watoto nyumbani na kushirikiana na walimu kufanikisha ujifunzaji.

Pia jamii hutoa msaada wa kifedha, mafunzo na usaidizi wa kipekee kwa watoto wenye mahitaji maalumu.

SEHEMU C

14. Jadili changamoto za malezi yasiyo thabiti kwa mtoto wa elimu ya awali.

Malezi yasiyo thabiti humfanya mtoto ahisi hofu na ukosefu wa usalama, jambo linalosababisha kutojiamini.

Mtoto anaweza kuiga tabia zisizofaa au kuwa na hofu ya kushiriki katika shughuli za kijamii na kielimu.

Aidha, malezi yasiyo thabiti huathiri maendeleo ya kihisia na kijamii, na kupelekea mtoto kushindwa kujieleza au kushirikiana vizuri.

15. Eleza namna ya kuandaa mazingira ya michezo ya ujenzi wa lugha.

Tumia rasilimali mbalimbali kama vitabu, picha, vifaa vya uchoraji na maneno yaliyoandikwa.

Weka maeneo ya kushiriki na kuzungumza, ikiwemo kona za hadithi na kumbi za mazungumzo.

Shirikisha michezo ya kuigiza, nyimbo, na mashairi yenye maneno mapya ili watoto wajifunze lugha kwa njia ya vitendo.

16. Jadili namna mwalimu anaweza kushirikisha jamii katika shughuli za elimu ya awali.

Mwalimu anaweza kuandaa mikutano ya wazazi na jamii ili kueleza maendeleo ya watoto na kupata maoni.

Shirikisha jamii katika kutoa vifaa, kusaidia katika michezo na shughuli za shule.

Mwalimu pia anaweza kushirikisha wazazi katika shughuli za kielimu nyumbani, michezo ya pamoja, na malezi ya maadili, ili kuhakikisha malezi ya watoto ni ya ushirikiano.